

## **PRAKTISCHE RICHTLIJNEN BIJ HET MATERIAAL NODIG VOOR HET UITVOEREN VAN EUTHANASIE.**

*De wet van 28 mei 2002 voorziet de mogelijkheid tot het uitvoeren van euthanasie. Ondanks het feit dat een werkgroep olv het Directoraat-generaal Geneesmiddelen en op verzoek van de Minister van Volksgezondheid duidelijke instructies heeft trachten op te stellen, blijken er in praktijk nog heel wat vragen te bestaan.*

*In voorliggend document hebben we getracht op basis van de bestaande officiële instructies een gebruiksvriendelijke modus operandi te maken.*

*Voor eventuele vragen waarop u hier geen antwoord vindt, verwijzen we naar de LEIFartsen tel 02 456 82 15 - fax 02 461 28 56 [leifartsen@skynet.be](mailto:leifartsen@skynet.be) [www.LEIF.be](http://www.LEIF.be)*

### **ZORGVULDIGHEIDSREGELS.**

De hierna volgende zorgvuldigheidsregels zijn gebaseerd op de wettelijke regels die steeds gelden voor artsen en apothekers. Op bepaalde vlakken gaan ze wat verder dan wat wettelijk verplicht is of speciëren ze wat duidelijker wat de arts en de apotheker bij voorkeur zullen doen.

1. De toediening van euthanatica wordt door de arts op voorhand overwogen en gepland en dit in overleg zoals gespecificeerd in de wet en het advies van de orde van geneesheren.

Het is aan te bevelen dat de arts persoonlijk en tijdig (minstens 24 uur voor de aflevering) contact opneemt met de apotheker zodat hij/zij op zijn/haar beurt de nodige maatregelen (informatie, bestellingen, ...) kan nemen. De arts maakt bij deze gelegenheid duidelijk dat het om euthanasie gaat. Dit overleg tussen arts en apotheker draagt er toe bij dat het voorschrift correct kan uitgevoerd worden en dus alle gevraagde producten beschikbaar zullen zijn op de dag van aflevering.

2. Zoals iedere betrokkene heeft de apotheker het recht om, om morele redenen, niet mee te werken aan de toepassing van euthanasie.

De arts dient zich dan te richten tot een apotheker die bereid is deze taak over te nemen.

3. De arts stelt een voorschrift op voor de nodige medicatie en medische hulpmiddelen op naam van de patiënt.

Op het voorschrift bevindt zich 1) een aanduiding dat de medicatie wordt voorgeschreven na toepassing van de wet van 28 mei 2002 – dit is de wet die euthanasie in België een wettelijk kader geeft - en 2) een aanduiding dat de medicatie persoonlijk aan de arts dient te worden afgeleverd.

4. De aflevering gebeurt door de apotheker persoonlijk. Assistenten worden niet betrokken in deze materie.
5. De medicatie en medische hulpmiddelen worden uitsluitend afgeleverd aan de arts, die optreedt als gemachtigde van de patiënt en de medicatie en medische hulpmiddelen dus in zijn naam in de apotheek afhaalt.
6. De niet-gebruikte medicatie worden door de arts teruggebracht (voor vernietiging) naar de apotheek. Indien de medicatie niet wordt toegediend om welke reden ook, is het *niet* de bedoeling dat de arts ze bewaart.

## WELKE PRODUCTEN EN HULPMATERIAAL ZIJN NODIG?

### 1. De geneesmiddelen

In principe gaat het om een coma-inducerend middel, gevolgd door een curarisans.

Meestal worden coma-inducerend middel : natriumpentothal (Pentothal®) 4 g en als curarisans: vecuroniumbromide (Norcuron®) 20 mg gebruikt.

Daarenboven kunnen andere medicaties zoals midazolam in infuus gebruikt worden. Ze zijn echter niet essentieel.

Het voorschrijven gebeurt op een klassiek voorschrift op naam van de patiënt, met vermelding dat 1) het gaat om toepassing van de wet van 28 mei 2002, en 2) dat deze producten door de arts zelf zullen worden afgehaald.

De arts betaalt zelf bij de apotheker en verrekent daarna met de familie.

#### Praktische opmerkingen

- Er zijn wel andere mogelijkheden (b.v. de keuze van het curarisans) van productkeuze
- De doses (Pentothal® 4 g (= 1), Norcuron® 20 mg (=2)) zijn zéér hoog, maar gekozen om zeker bij alle patiënten het gewenste resultaat te bekomen, wetende dat bij de meeste mensen ook met lagere doses het beoogde resultaat bereikt wordt. De ervaring leert dat in de meeste gevallen 2 g reeds voldoende is.
- Het curarisans is bij de meeste patiënten niet meer nodig omdat de patiënt reeds overlijdt tijdens/na toedienen van het coma-inducerend middel. Toch moet het curarisans beschikbaar zijn voor het geval het vereist is.
- Het is essentieel dat het coma-inducerend middel eerst wordt gegeven, en het curarisans pas wanneer de patiënt in diep coma is. Om verwisselen van de producten te vermijden, bij de bereiding of bij het toedienen, dienen de spuit en infusen duidelijk gemerkt te worden.
- Het vooraf toedienen van een sederend middel (b.v. Dormicum®) kan op geïndividualiseerde basis overwogen worden maar maakt niet essentieel deel uit van de producten waarover men moet beschikken.

### 2. De oplosmiddelen

De farmaca worden elk opgelost in een aqua destillata. Hiervoor zijn nodig:

- twee optreksnaalden (b.v. 19 G)
- fysiologisch oplossing 100 ml
- twee spuiten van 20 ml met LuerLock®

#### Praktische opmerkingen:

- De spuiten dienen duidelijk gemerkt te worden met **1** en **2**, gezien het curarisans (= 2) in geen geval mag toegediend worden vooraleer coma is opgetreden.

### 3. Het instellen van de toedieningsweg

Er moet gezorgd worden dat, vooraleer wordt gestart met de euthanasie, een betrouwbare goed doorgankelijke intraveneuze toedieningsweg beschikbaar is : dit moet zeker gescheiden worden van de acte zelf.

Men gebruikt liefst een intraveneuze katheter, maar de arts kan opteren voor een vlindernaaldje.

#### Praktische opmerkingen:

- De arts gaat vooraf na in hoeverre de toestand van de venen van de patiënt problemen zou kunnen stellen bij het inbrengen: indien nodig wordt beroep gedaan op iemand die speciaal deskundig is voor het aanbrengen van een intraveneuze toedieningsweg. Deze toegangsweg moet verzekerd worden bij middel van b.v. kleefband.
- Bestaande veneuze poortkatheters worden voor de eigenlijke procedure getest om zeker te zijn dat ze nog doorgankelijk zijn. Bij sommige palliatieve patiënten ziet men immers niet meer in waarom deze poortkatheters nog moeten gespoeld worden in de laatste levensfase waardoor ze zeldzaam thromboser en dus niet meer functioneel zijn

De intraveneuze toedieningsweg wordt opgehouden met een waakinfuus (250 ml fysiologische zoutoplossing), of bij middel van een spuit van 20 ml gevuld met fysiologische oplossing.

Voor het instellen van een intraveneuze toedieningsweg is nodig:

**of** een i.v. perifere katheter (b.v. 22 G)

**of** een vleugelnaald (b.v. 21 G)

**of** een naald voor inspuiting in een bestaande poortkatheter (Huberpuntnaald)

### 4. Het toedienen van de geneesmiddelen

De geneesmiddelen worden opgelost ruim vóór de acte zelf, b.v. door de apotheker of door de arts thuis. Daarvoor kan gebruik gemaakt worden van optreknaalden en fysiologische zoutoplossing.

Het toedienen zelf kan gebeuren volgens twee procedures.

**Optie A:** Toediening via spuiten met een driewegkraan wat toelaat op het gewenste ogenblik de farmaca (eerst Pentothal<sup>®</sup> (=1), daarna – zo nodig - Norcuron<sup>®</sup> (=2)) consecutief toe te dienen. Voor het openhouden van de intraveneuze toedieningsweg en het naflushen na toediening van de geneesmiddelen is een spuit van 20 ml met LuerLock gevuld met een fysiologische zoutoplossing nodig evenals een driewegkraan. Deze procedure geniet de voorkeur in de huisartsenpraktijk.

**Optie B:** Het verder oplossen van de middelen in telkens 100 ml fysiologische infuusoplossing met infuustrousse en een Y-verbindingstuk. Deze kleine infusen worden als zij-infuus aangeschakeld aan het waakinfuus, en waarbij op het gewenste ogenblik via openen van de rolklemmen de producten achtereenvolgens kunnen worden toegediend in kort infuus. Voor het openhouden van de intraveneuze toedieningsweg (waakinfuus) en het naflushen na de toediening van de geneesmiddelen is een fysiologische infuusoplossing nodig van 250 ml met infuustrousse en inspuitpoort en een driewegkraan.

## Samenvatting: te voorziene producten en hulpmateriaal – het voorschrift van de arts

Voorschrift in geval van Optie A ( <i>bolustoediening, geniet voorkeur in de huisartsenpraktijk</i> )	Voorschrift in geval van optie B: ( <i>korte perfusie</i> )
<p>Pentothal 1g 4 flacons Norcuron 10 mg 2 flacons</p> <p>2 x 1 optreknaald bvb. 19G 3 x 1 spuit 20 ml znld LuerLock</p> <p>1 fysiologisch oplossing 100 ml driewegkraan +</p> <p><b>of</b> 1 vleugelnaald bvb. 21G <b>of</b> 1 perifere katheter bvb. 22G <b>of</b> naald voor inspuiting via bestaande poortkatheter (Huberpuntnaald) bvb. 21G</p> <p><b>specifieke vermeldingen:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- voorschrift in het kader van de wet van 28/5/2002</li> <li>- wordt zelf afgehaald door de arts</li> </ul>	<p>Pentothal 1g 4 flacons Norcuron 10 mg 2 flacons 2 x 1 optreknaald bvb. 19G 2 spuiten 20 ml znld LuerLock 1 st 1 fysiologische oplossing 100 ml 2 fysiologische infuusoplossingen 100 ml met infuustrousse en Y-verbindingstuk 1 fysiologische infuusoplossing 250 ml met infuustrousse en Y-verbindingstuk 1 driewegkraan 1 inspuitpoort +</p> <p><b>of</b> 1 vleugelnaald bvb. 21G <b>of</b> 1 perifere katheter bvb. 22G <b>of</b> naald voor inspuiting via bestaande poortkatheter (Huberpuntnaald) bvb. 21G</p> <p><b>specifieke vermeldingen:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- voorschrift in het kader van de wet van 28/5/2002</li> <li>- wordt zelf afgehaald door de arts</li> </ul>

### TERUGGEBRACHTE MEDICATIE

Medicatie (ampullen, baxters) die door de arts worden teruggebracht van bij de patiënt, worden aanzien als “oude geneesmiddelen” en als dusdanig opgehaald met de oude en vervallen geneesmiddelen. Ze worden dus, net als alle andere geneesmiddelen, in hun primaire verpakking (ampullen) meegegeven met de ophaling die in de verschillende gewesten via de apotheken wordt georganiseerd.

**NB: naalden, spuiten en andere medische hulpmiddelen horen niet thuis in deze ophaling. In principe moet de arts deze via eigen ophaalkanalen (laten) verwijderen.**

16 oktober 2006